

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kechkeméthy Pethes László*

Cím: *Budapest vagy Buda?*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bp.
(Hely)

1942 VIII. 7
(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

725.092.1

Hely

Idő

"1942"

Személy

Budapest — vagy Buda?

Iria dr. Kechkeméthy Pethes László

A „Nagy-Budapest“ megalkotását célzó javaslattal szinte egy időben — ez év június 21-én — egyszerre vetették fel Edelsheim-Gyulay Ella grófnő a „Pesti Hírlap“, dr. Széll Sándor pedig a „Nemzeti Figyelő“ hasábjain azt a régi közóhajt, hogy székesfővárosunk nevéből az idegen hangzású „pest“ szótagot elhagyva fővárosunk neve egyszerűen csak — a régi fényt és dicsőséget jelentő — „Buda“ név legyen. A gondolatot illetőleg azóta többen pártolták, míg dr. Cholnoky Jenő ny. egyetemi tanár ellene nyilatkozott.

Ezek az érdekes történelmi fejtegetések több általános tévhitet osztaltnak el. Nagyközönségünk ugyanis eddig azt hitte, hogy egyrészt a német „Ofen“ szó Buda nevének német fordítása; másrészt hogy székesfővárosunk dunajobbparti része: Buda, dunabalti része pedig ősidők óta: Pest. Holott hajdanában nemcsak a római Aquincum, továbbá Buda és Etele-Vár (németül Etzelburg) feküdtek a Duna jobbpartján, hanem a Gellérthegy és Tabán területén alakult: Pest helység is. A szlávból a magyarba átvett „pest“ szó, mely *mészégető kemencét* jelent, fordították le a tatárjárás után odatelepített németek saját nyelvükön „Kalkofen“-re, illetve egyszerűen: „Ofen“-re. Ma már azonban rájöttek a németek is,

hogy az „Ofen“ szó soha nem fedte a „Buda“ nevet, amely — mint ősmagyar nemzetségnév — németre különben is lefordíthatatlan.

Világos ezekből, hogy ugy Óbuda és Buda, valamint Pest is eredetileg dunajobbparti település.

Buda Mátyás nagy királyunk idejében élte fénykorát. De még a későbbi török megszállás idején is a hatalmas Törökbirodalomnak legfontosabb bástyája volt.

Ezzel szemben a Tabán helyén épült régi Pest — teljesen jelentéktelen hely. Jelentőségre csak — idők folyamán — a Duna balpartján felépült „Uj-Pest“ tett szert. Itt helyezték el a régi Pest kereskedői áruházaikat, raktárait, itt tartották országos vásárait is. Ebből az „Uj-Pest“-ből fejlődött ki azután — különösen az 1848 utáni liberális éra alatt — a mai Pest, míg a Duna jobbpartján feküdt, eredeti Pest feledésbe merült.

Ha tehát a történelmi idők folyamán a dunajobbparti jelentéktelen Pest (Ofen) át tudta vinni idegen nevét a Duna balpartján kialakult és nagygyá fejlődött városra, miért ne vihetné át — ugyanezzel az erővel és joggal — az ősi Buda is a maga patinás magyar nevét? Megengedjük, hogy „Uj-Pest“ alapját a Döbrentey-térrel átellenben a Vigadó-tértől kezd-

ve egész a Boráros-térig a régi dunajobbparti kis Pest rakta le. Amde a mai IV. kerület északi része és az egész V., VI. és VII. kerületek már inkább budai települések. Amily mértékben résztvett tehát a régi Pest a dunabalti hatalmas városrészt kialakulásában, ugyanolyan, sőt még nagyobb mértékben résztvett ebben Buda is!

Más országok történelmi fejlődési fővárosai s a világvárosok is különben mind több helység (város, község) egyesüléséből alakultak ki az idők folyamán. Az egyes „rész“-városok nevei nem maradtak fenn, hanem elűntek és csak a „mag“-ot alkotó történelmi város neve maradt fenn (pl. Berlin, London, Páris, Varsó).

Hogy 1872-ben miért nem lehetett a „hármás“ városnak egységes neve gyanánt már akkor a Buda nevet adni, ennek a pestiek lokálpatriotizmusa volt az akadály, akiknek még a „Buda-Pest“ szó sem tetszett, hanem a „Pest-Buda“ név mellett kardoskodtak. Ma már meg lehet csinálni székesfővárosunk nevének a — régi dicsőséget idéző — rövid „Buda“ névre való átkeresztelését.

Egyes városok nevének megváltoztatására számtalan példát találunk más országokban is. A norvégek pl. Krisztianának az ősi „Oslo“, az írek Dublinnak a régi „Baile Atha Cliath“ nevét adták vissza. Japáni testvéreink a régi Jedo-t ma Tokió-nak hívják. Szintugy a régi Byzantium-ból Con-

stantinopolis, majd Stambul s a végén Istanbul lett. A rövid 2 szótagú Buda név különben azért is alkalmasnak látszik, mert a legtöbb nemzeti főváros szintén 2 szótagból áll, pl.: Berlin, Roma, Madrid, Paris, Bruxelles, London, Oslo, Stockholm, Tallinn, Riga (Kovno), Vilna, Kijev, Zagreb.

De tény az is, hogy a „pest“ szó egyrészt szlávból átvett „tájszó“, másrészt más idegen nyelveken kellemetlen hangzású s jelentőségű, mert pestist s dögvészt jelent.

Ezekkel szemben az ősi Buda név nemcsak hangzásra, hanem jelentőségére is tősgyökeres magyar szó, a melynek hallatára megdobban minden magyar szív, mert a régi dicső multat idézi fel s remélhetőleg majd a hasonlóan boldog időt hozza vissza nekünk.

Ameddig Buda áll, — a magyar is él!